

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันว่าประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา การพัฒนาประเทศเป็นสิ่งจำเป็น ถ้าจะให้เศรษฐกิจของประเทศเกิดการขยายตัว จำเป็นต้องทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ทั้งทางสาขาเกษตรกรรม และสาขาอุตสาหกรรม และมีขนาดเพียงพอที่จะทำให้เกิดมีอุปสงค์ในสาขาเกษตรกรรมเพียงพอที่จะช่วยสนับสนุนการขยายตัวในสาขาอุตสาหกรรมด้วย

เหตุผลในการพัฒนาสาขาเกษตรกรรม

1. ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และมีจำนวนแรงงานในภาคเกษตรที่มีอัตราการเจริญเติบโตของประชากรสูง คือ เพิ่มประมาณร้อยละ 2.7² การพัฒนาทางเกษตรกรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ประชากรไหลเข้าสู่ตัวเมือง³ เพื่อแสวงหางานทำมากเกินไป⁴ นอกจากนี้การพัฒนาเกษตรกรรมยังจะ

¹จรินทร์ เทศวานิช, การพัฒนาเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2523) หน้า 152.

²เจคิช กักวาคิ, เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยประเทศไทยที่ค่อยพัฒนา, แปลโดย วรุณี นีร์ญ์กัม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521) หน้า 106.

³คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524), (กรุงเทพมหานคร: บริษัทตะวันออก, 2522).

จะมีส่วนในการ เร่งการ เจริญเติบโต โดยเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศ และเป็นแหล่งสะสมทุนสำหรับการ พัฒนาอุตสาหกรรม

2. การพัฒนาสาขาเกษตรกรรมจะช่วยให้การกระจายรายได้ดีกว่าการพัฒนาสาขาอุตสาหกรรม¹ ซึ่งสาขาเกษตรกรรมเป็น Labour Intensive ผลของการพัฒนาจะตกอยู่กับคนกลุ่มใหญ่กว่า และบริเวณกว้างกว่าสาขาอุตสาหกรรมซึ่งเป็น Capital Intensive ที่มีการผลิตขนาดใหญ่ ผลของการพัฒนาสาขาอุตสาหกรรมจะตกอยู่กับคนกลุ่มเล็ก การพัฒนาสาขาเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ จะต้องมีความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมขนาดเล็กในท้องถิ่นและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น การชลประทาน คลองส่งน้ำ

3. การพัฒนาเพื่อขยายผลผลิตด้านสาขาเกษตรกรรมจะช่วยให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะผลผลิตจากสาขาเกษตรกรรมเป็นอัตราส่วนมากของผลผลิตประชาชาติ² ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีผลผลิตทางด้านสาขาเกษตรกรรมมากกว่าสาขาอุตสาหกรรมมาก เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสาขาเกษตรกรรมก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาสาขาอุตสาหกรรมจำพวกเครื่องจักรทางการเกษตร อุตสาหกรรมปุ๋ย

4. การพัฒนาสาขาเกษตรกรรมก่อให้เกิดการติดต่อเนื่อง (Linkage) ขึ้นระหว่างช่วงการผลิต กล่าวคือ การพัฒนาสาขาเกษตรกรรมจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็จะก่อให้เกิดความต้องการปุ๋ย เครื่องจักร เครื่องมือทางการเกษตร ใน

¹M.Lipton. Agriculture is the key to progress. (Institute of Development Studies, Sussex, Communication Series, No.20) p.1

²E.E. Hagen's discussion of papers by Chenery and Nicholl. American Economic Review (May 1965) p.75.

ขณะเดียวกันการ เกษตรก็จะให้วัตถุดิบสำหรับการ อุตสาหกรรม นอกจากนี้ก่อให้เกิดกิจกรรมสาขาอื่น ๆ เช่น การพาณิชย์ การบริการ การขนส่ง และอื่น ๆ

ดังนั้นการพัฒนาสาขา เกษตรกรรมของประเทศไทย จึง เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะ เป็นการพัฒนาที่ เหมาะสมไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาได้ด้วยตัวเอง

ภาคตะวันออก เป็นภาคที่มีความเจริญทางค่าน เศรษฐกิจ ทั้งทางราชการ เกษตรกรรมและสาขาอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ เป็นภูมิภาคที่มีความเหมาะสมในเรื่องของที่ตั้ง คือ อยู่ติดชายฝั่งทะเลอยู่ใกล้ เมืองหลวงและมีดินแดน เบื้องหลัง (Hinterland) ที่ดี คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแหล่งผลิตพืช เศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพก เลี้ยงสัตว์ และไม้ยืนต้น ซึ่งเป็นคนกำเนิดในการแพร่พืช เศรษฐกิจ เหล่านี้ไปยังดินแดน เบื้องหลัง เห็นได้ชัด คือ มันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่มีการ เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ปีก และสุกรในบริเวณที่ติดกับ เมืองหลวง คือ บริเวณจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและนครนายก ตลาดส่วนใหญ่ของ เนื้อสัตว์ คือ กรุงเทพมหานคร สำหรับการประมงนั้น สามารถทำรายได้ให้แก่ภาคตะวันออกมากทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม

ทางค่านสาขาอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมหลักของภาคตะวันออก เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เสียเป็นส่วนมากและอุตสาหกรรมจากการ เกษตร โดยแปรรูปผลผลิตจากพืช เศรษฐกิจ เพื่อการส่งออก เช่น ข้าว แป้งมัน มันอัดเม็ด น้ำตาล ผลไม้แห้ง และ กระจ่าง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังมีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในภาค ที่สำคัญได้แก่ ปลาแห้ง ปลาเค็ม กะปิ น้ำปลา หรืออาหารทะเลแปรรูปอื่น ๆ วัสดุก่อสร้าง เครื่องเรือน เครื่องประดับ พลอย

นอกจากนี้ภาคตะวันออกเฉียงยังมีโครงการต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล

ไคแก¹

1. โครงการทำเรื่อน้ำลึกแห่งชาติแหลมฉบัง
2. " พัฒนาท่าเรือสัตหีบ เพื่อการพาณิชย์
3. " พัฒนาสนามบินอุตะเกา เพื่อการพาณิชย์
4. " พัฒนาและขยายเส้นทางหลวงภาคตะวันออกเฉียง
5. " ก่อสร้างทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-แหลมฉบัง-สัตหีบ
6. " สสำรวจและสร้างทางรถไฟสายคลองสีเปา-ชุมทางบ้านภาชี
7. " ไฟฟ้าถ่านหิน อ่าวไผ่ ศรีราชา
8. " พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค
9. " จัดตั้งหน่วย การปกครองรูปพิเศษที่พิทยา
10. " เปโตรเคมีคล ระยอง
11. " พัฒนาคมนาคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียง
12. " จัดสร้างสวนป่า ปราจีนบุรี
13. " จัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน
14. " วางท่อแก๊สธรรมชาติจากอ่าวไทยขึ้นที่ระยอง
15. " โรงไฟฟ้าแก๊สที่บางปะกง

จากโครงการที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาสาขาอุตสาหกรรมมากกว่าสาขาเกษตรกรรม สำหรับภาคตะวันออกเฉียงตอนบนอันประกอบไปด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และนครนายก จะพบว่าไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในอนุภาคนี้ และจากที่ทราบแล้วว่าความสัมพันธ์ระหว่าง

¹ เกียรติ จิระกุล, คร. งานวิจัยภาคตะวันออกเฉียง, (อัสสาเนา) 2521, หน้า 3.

เกษตรกรรมกับอุตสาหกรรมจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาทั้งสองสาขาพร้อมกันจึงจะประสบผลสำเร็จ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงตอนบนมีลุ่มแม่น้ำบางปะกง ปราชินบุรี และนครนายก และมีลักษณะ ภูมิประเทศบางส่วนที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาเกษตรกรรมในอนุภาคนี้ แต่เนื่องจากทรัพยากรมีจำกัดและการพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยทุน เพราะฉะนั้นการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับการพัฒนาเกษตรกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น และในการศึกษาครั้งนี้ขอเสนอการใช้เทคนิคแบบสกาโลแกรมในการจำแนกพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนาเกษตรกรรมในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบสภาพและปัญหาทางด้านเกษตรกรรมของภาคตะวันออกเฉียงตอนบน
2. เพื่อจัดกลุ่มพื้นที่ตามสถานะการพัฒนาการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน เพื่อประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนาเกษตรกรรมต่อไป
3. เพื่อทดลองใช้วิธีการวิเคราะห์ Scalogram Analysis กับการจำแนกพื้นที่เกษตรกรรมที่แตกต่างกัน ประกอบการพิจารณาวิเคราะห์พื้นที่

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาทางการศึกษาเฉพาะทางด้านเกษตรกรรมเท่านั้น โดยเฉพาะสาขาการศึกษารวม ปศุสัตว์และประมง ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปราชินบุรี และนครนายก ในช่วงปี พ.ศ. 2521 - 2523

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากระบบการจัดเก็บข้อมูลของประเทศเราไม่มีการจัดเก็บที่ครบถ้วน

จึงมีอุปสรรคในการ เก็บข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ เป็นอย่างมากตลอดจนระยะเวลาอันจำกัดสำหรับการศึกษา ถ้าจะมีการศึกษาอย่างละเอียดมีความจำเป็นต้องใช้เวลาและกำลังคน ตลอดจนงบประมาณ เป็นจำนวนมาก และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความผิดพลาดในการคัดลอกและการจัดเก็บข้อมูลของผู้วิจัยและหน่วยงานต่าง ๆ

คำอธิบายศัพท์

ภาคตะวันออก	จังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี นครนายก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก
ภาคตะวันออกตอนล่าง	จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด
เกษตรกรรม	ประกอบด้วยการปลูกพืชสวน ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้
อนุภาค	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ประชากร เกษตร	ประชากรนอก เขต เทศบาลและสุขาภิบาล

ขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัย

1. รวบรวมเอกสาร ผลงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพทางด้าน เกษตรกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา เกษตรกรรม
4. คัดเลือกข้อบังคับการ พัฒนา เกษตรกรรม และแบ่งพื้นที่ตามระดับการพัฒนา เกษตรกรรม
5. สรุปลักษณะ ปัญหาการ เกษตรกรรมและข้อเสนอแนะ

1. กระทรวง เกษตร และ สหกรณ์
 - 1.1 กรมชลประทาน
 - 1.2 กรมพัฒนาที่ดิน
 - 1.3 กรมส่งเสริมการ เกษตร
 - 1.4 ศูนย์สถิติการ เกษตร สำนักงาน เศรษฐกิจการ เกษตร
2. กระทรวงมหาดไทย
 - 2.1 กรมที่ดิน
 - 2.2 กรมการปกครอง
 - 2.3 กรมแรงงาน
 - 2.4 สำนักงานผัง เมือง
 - 2.5 สำนักงานจังหวัดฉะ เเชิง เทรา
 - 2.6 สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี
 - 2.7 สำนักงานจังหวัดนครนายก
3. สำนักนายกรัฐมนตรี
 - 3.1 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 - 3.2 สภาวิจัยแห่งชาติ
4. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 4.1 ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์
 - 4.2 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 4.3 หอสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

5. อื่น ๆ

5.1 กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม

5.2 กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาวิธีการและรายละเอียดต่าง ๆ จากเอกสาร
2. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ
3. วิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง Parallelogram เพื่อแบ่งพื้นที่การพัฒนาเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงตอนบน
4. สรุปข้อมูลในรูปตาราง บรรยายและแผนที่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงตอนไป
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานทางราชการ และ เอกชนในภาคตะวันออกเฉียง